

AZ „ALTERA PARS”

Ez a szerkesztői megjegyzés a hozzászólás elolvasása után olvasandó el, mivel annak záró mondatára: „Az eset intsen mindenkít, aki tanulhat belőle” rímel rá, s mint ilyen, a szerkesztőség (konzekvencia-levonást is tartalmazó) felelősségéről szól. Ez kettős:

1. Csak nyelvi lektorálásnak vetette alá az írást, s ezzel nemcsak magát hozta méltánytalan helyzetbe, hanem — s ez az igazán-hiba — a szerzőt is, aki türelmes szaklektorálás esetén nyilvánvalóan kijavíthatta volna tévedéseit, vagy elállt volna a közléstől;
2. Hosszen fektette a kéziratot, s így a „nem-újdonság” ódiumát is magára kell vennie.

F. T.

BIBLIOMETRIA A „BIBLIOMETRIÁRÓL”

Hozzászólásunk címében az idézőjeles „Bibliometria” szó egy szemlecikk címe. (Kis Sándorné: Bibliometria. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 29. köt. 8–9. sz. 1982. p. 337–347.)

Amilyen érdeklődéssel fogadtuk ezt a nem kis vállalkozást, hogy a tudomány e dinamikus és hazánkban is egyre szélesebb körben és egyre komolyabb eredményekkel művelt ágáról méltó ismertetést találjunk, annyira kiábrándító volt a szerzett benyomás. Sietünk leszögezni: nem a bibliometriában csalódtunk, hanem a „Bibliometriában”.

Az okok:

Először is, a tudomány általános gyakorlata (nem véletlenül) az, hogy szemleírásra szinte kivétel nélkül csak a téma nagy tapasztalatú művelői vállalkoznak. Ez persze csak szubjektív feltétel, kivétel elképzelhető. Mindenesetre a „Bibliometria” szerzője egyetlen saját művére sem hivatkozott, úgyhogy feltételezzük, hogy ez az első publikációs vállalkozása a témában.

A „Bibliometria” nem elégíti ki a szakirodalmi szemle két alapvető objektív kritériumát:

1. a téma szakirodalmának, problémáinak átfogó bemutatását,
2. az új eredmények elemzését.

A két objektív feltétellel kapcsolatban olyan sok negatívumot találtunk a „Bibliometriában”, hogy bemutatásukra legcélszerűbb a statisztikához folyamodnunk, mivel a részletes taglalás könnyvé dagasztaná írásunkat. Közölt adataink nyilván nem is teljesekek, de a szignifikáns értékeket így is bőven elérik.

A „Bibliometria” irodalomjegyzékében mindössze 31 tétel található, úgyhogy a téma ezres nagyságrendű irodalmáról átfogó képet várni eleve lehetetlen.

Az újdonság, ha lehet, még nagyobb csorbát szenved. A „Bibliometria” 1982 végén jelent meg, úgyhogy az 1981-es szakirodalom tárgyalásának bőven bele kellett volna férnie. Ezzel szemben az irodalomjegyzékben egyetlen 1981-es tétel sincs, de még 1980-as sem. Az 1979-es szakirodalmat is csak egyetlen tétel képviseli, az is egy 1963-as könyv 1979-es kiadása. 1978-ból két hivatkozást találunk, mindkettő magyar szerzőtől, magyar folyóiratban jelent meg. A legfrissebb idegen nyelvű közlemény, amit a „Bibliometria” megemlít, 1977-ben jelent meg, hat évvel ezelőtt.

Bizonyítható, hogy a 31 idézett forrásból legalább 9-et nem olvasott eredetiben a „Bibliometria” szerzője (az idegen nyelvű művek 40%-a esik ebbe a kategóriába). Hogy ez hova vezetett, nézzük meg a szövegben történt idézések tükrében.

62 szövegek között idézést azonosítottunk. A 62-ből 43-nál (69%) találtunk szemlében megengedhetetlen formai fogyatékossgot (közvetlen idézés, ismertetés alapján való idézés, forrás nélküli idézés). 19-szer egyáltalán nincs megemlítve a forrás (31%), jöllehet, többnyire névvel történt az idézés. Tartalmi hiányosságot fedeztünk fel 24 idézésnél (39%). Ezek a hibásan leírt képletektől kezdve az értelmetlen ismertetés-szövegek átvételén keresztül az idézett szerzőknek tulajdonított meg nem engedett következtetésekig igen széles skálán mozognak. Ez utóbbi azért különösen furcsa,

mert a „Bibliometria” 228 soráról állapítottuk meg, hogy a magyar nyelvű forrásokból gyakorlatilag szó szerinti másolással vették át. Megjegyezzük, hogy idézőjelet egyszer sem találtunk a 14 ilyen felfedezett alkalomból, sőt, az a cikk, amelyből a legtöbbet „ültették át” saját szövegként a „Bibliometriába”, nincs megemlítve az irodalomjegyzékben.

Úgy véljük ezek után, hogy a „Bibliometria” szerkezeti fogyatékoságaira, ki nem elégítő tárgyalás-

módjára, a lényeges, lényegtelen és oda nem tartozó dolgok „együtt-hozására”, az alkotott kép érdektelenségére és elavultságára kár lenne további szavakat vesztegetni.

Az eset intsen mindenkit, aki tanulhat belőle.

Marton János

(MTA Szegei Biológiai Központ Könyvtára)

HÁLÓZATOSDI VAGY (A)MIT AKARTOK? *

Folyóirat szerkesztőjének lenni komoly dolog. Az általa leírt szónak hitele és súlya van még akkor is, ha az csak véletlenül csúszott ki a tolla alól. Különösen, ha a mondandó kommentár vagy bevezetés folyóiratának valamely cikkéhez. S még különösebb, ha magának a cikknek semmilyen mondanivalója nem adott apórot az említett kommentárra vagy bevezetőre a „hálózatosdi” ügyében.

Rövid kívánok lenni, ezért nem részletezem, hogy *ki* és *mikor* vett részt a könyvtári hálózatokról szóló rendelkezések előkészítésében, kiadásában és végrehajtásában. De *itt* elsősorban az beszélhet erről, aki az adott körülmények között tett is valamit a jogszabályok jó célkitűzéseinek megvalósításáért, a buktatók kikerüléséért, a könyvtárak – a hálózatba tartozó szakkönyvtárak – munkájának megjobbításáért. Ezért pedig a hálózati központok és az ezekben dolgozó lelkes könyvtárosok tettek valamit, akiknek munkáját, lelkesedését torkollotta le a „hálózatosdi” hányavetisége.

Elismerem, hogy ha minden könyvtárban magasan képzett könyvtáros, számítógép-terminál, különféle reprográfiai berendezések lennének, online kapcsolat közöttük és a meglévő hazai nagyszámú adatbázis között, ha a külföldi könyveket központilag dolgoznák fel és a központi katalógus COM-on lenne, akkor felesleges lenne a könyvtári hálózatokról beszélni, nem lenne rájuk szükség. Csakhogy erre jelenleg nincs pénz. S a legolcsóbb mégis csak a könyvtáros, aki sajátkezűleg, sajátlábúlag, sajátagyúlag teremti elő a szükséges információkat. S addig bizony szükség van olyan könyvtárosokra is, akik igyekeznek egységes munkamódszereket elterjeszteni, küszködni a fenntartókkal a megfelelő hely, dotáció, könyvtáros érdekében, akik szóban, írásban igyekeznek a könyvtárosok tudását magasabb szintre emelni, akik tanulmányozzák a hálózati könyvtárait, azok életét és a különféle fejlődési tendenciákat figyelembe véve igyekeznek nemcsak saját hálózatuk, hanem más könyvtárak munkáját is segíteni, egymáshoz közelebb hozni az egységes magyar könyvtári rendszer megfelelő működése érdekében. A hálózati-módszertani munkatárs eljuttatja a lelki doktor, a pedagógus, a jogsegélyszolgálat és a szigorú szakfelügyelő szerepét. És mindezt az eredmény mily csekély kilátásaival. S most ezeket az erőfeszítéseket, az elmúlt években elért eredményeket „intézi el” könnyedén a „hálózatosdi” pertraktáció.

Mert lehet mást javasolni a szakkönyvtári hálózatok helyett. De akkor azt komolyan átgondolva és tisztességes hangnemben kifejtve várjuk. Mindezt csak „Pro memoria” mondom.

Bauer József
(PRODINFORM)

* Hozzászólás Kruchina Ottó: *Könyvtár? Nem könyvtár?* című, a TMT f. évi 10. számában megjelent cikkének főszerkesztői bevezetéséhez, amelyet, hogy a t. olvasónak ne kelljen hozzá visszalapoznia, itt ismételtlen közlünk: „A TMT Kruchina Ottó dolgozatát azért közli ebben a [Pro memoria] rovatban, mert a benne felvetett kérdések mindmáig nincsenek megoldva, s ezért jó, ha emlékezetünkben tartjuk őket. Másfelől nézve a dolgot: az emlékezetben tartás egyre kevésbé elégíthet ki bennünket. Expressis verbis Kruchina dolgozatában is sokkal több lappang, mint amiről szó van. 'Kimondatlan tartalma' számomra pl. felveti: egyáltalán tartható-e a régimódi 'hálózatosdi' a szakkönyvtárügyben, de különösen a műszakiban? És: mi jöjjön, mi jöhet helyette? Meglehet, más sem lesz másként ezzel. Ha igen, illetve ha gondolatai cikké is érnek, a TMT szívesen vállalkozik közlésére.” – Lehet, hogy lesznek olyanok, akik kissé „mellément” hozzászólásnak fogják B. J. írását minősíteni. – F. T.